

**Ομιλία του υπουργού Γεωργίας
κ. Κώστα Σημίτη
στην 34η Γενική Συνέλευση
της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.**

(Αθήνα 28-29/12/1984)

Στις 28 και 29 Δεκέμβρη 1984 πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα η 34η Γενική Συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ. Μιλώντας στη Γενική Συνέλευση ο υπουργός Γεωργίας Κώστας Σημίτης αναφέρθηκε σε όλα τα θέματα που απασχολούν σήμερα το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα της χώρας μας. Ανέπτυξε τα μέτρα που πήρε η Κυβέρνηση και που αφορούν τις προϋποθέσεις για τη δραστηριοποίηση των συνεταιριστικών οργανώσεων. Στο ερώτημα, τι πρέπει να κάνουμε για να δελτιώσουμε τη λειτουργία των συνεταιρισμών, ο υπουργός τόνισε:

«... Κύρια κατεύθυνση των διοικήσεων πρέπει να είναι:

Α. Αναδιάρθρωση των οργανώσεων στα πρότυπα μιας σύγχρονης επιχείρησης, ώστε αυτές να λύσουν όσο το δυνατό γρηγορότερα τα οργανωτικά τους προβλήματα.

Β. Στελέχωσή τους με επιστήμονες που να διαθέτουν πείρα και ειδικές γνώσεις.

Γ.

Θέσπιση τέτοιων διαδικασιών, ώστε τα διοικητικά συμβούλια να γίνουν ευέλικτα και αποτελεσματικά, για να παίρνουν αποφάσεις στο συντομότερο δυνατό χρόνο.

Δ. Προσπάθεια εκσυγχρονισμού των συνεταιριστικών οργανώσεων, μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Ε. Αναπτυξιακός προσανατολισμός των συνεταιριστικών οργανώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις.

ΣΤ. Νέα πρότυπα εσωτερικών κανονισμών, που θα ρυθμίζουν τις σχέσεις εργασίας μέσα από μια επιστημονική οργανωτική ανάλυση και θα εναρμονίζουν τις σχέσεις αυτές προς τη νέα αντίληψη για την άσκηση της αγροτικής πολιτικής, όσο και την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Η στιγμή αυτή είναι, για σας που καθοδηγείτε τις συνεταιριστικές οργανώσεις, αλλά και για μας, την πολιτική ηγεσία του υπουργείου Γεωργίας, η κατάλληλη ν' αναλογιστούμε την πορεία της δουλειάς μας και να εξετάσουμε τους μελλοντικούς μας στόχους. Μια τέτοια στιγμή παρέχει ευκαιρία κριτικής θεώρησης, εξέτασης χωρίς προσπάθεια ωραιοποίησης, ανταλλαγής απόψεων χωρίς πρόθεση εξευμενισμού, συγκάλυψης ή εφησυχασμού. Πέρσι, μετά τη παρέμβασή μου, ακούστηκαν σχόλια για δήθεν διάσταση μεταξύ υπουργείου και συνεταιρισμών. Μερικοί δεν έχουν μάθει ότι η γλώσσα της ειλικρίνειας είναι η γλώσσα της συνεργασίας, ότι η αποτελεσματικότητα προϋποθέτει ρεαλισμό, ότι εμείς δεν ήρθαμε για να συσκοτίζουμε και να συγκαλύπτουμε, αλλά να εντοπίσουμε τα πραγματικά προβλήματα και ν' αγωνιστούμε μαζί με το λαό για να τα λύσουμε.

Ένα πρώτο ερώτημα που θα πρέπει να μας απασχολήσει είναι αν το συνεταιριστικό κίνημα έχει προχωρήσει κατά το χρόνο που πέρασε προς τη κατεύθυνση της επέκτασης των δραστηριοτήτων του, της πιο αποτελεσματικής διαχείρισης και υπεράσπισης των συμφερόντων των παραγωγών, της ανάπτυξης του αγροτικού τομέα σε συνεταιριστική βάση.

Πιστεύω ότι σήμερα παρέχονται στους συνεταιρισμούς σε μεγαλύτερο βαθμό από οποιαδήποτε άλλη στιγμή τόσες δυνατότητες ώστε αυτοί, από κομπάρσοι της ανάπτυξης που ήταν ως τώρα, να γίνουν πρωταγωνιστές της.

Θ' απαριθμήσω μια σειρά από μέτρα της κυβέρνησης, που αφορούν ακριδώς τις προϋποθέσεις για την δραστηριοποίηση των συνεταιριστικών οργανώσεων.

1. Συμμετοχή εκπροσώπων των συνεταιριστικών οργανώσεων στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Τα κυριότερα από τα θεσμικά αυτά μέτρα είναι:

α. Με απόφαση του υπουργού Γεωργίας έχουν συγκροτηθεί στο υπουργείο Γεωργίας ομάδες εργασίας για κάθε είδος προϊόντων και θεμάτων· σ' αυτές μετέχουν, ως ισότιμα μέλη, εκπρόσωποι των συνεταιριστικών οργανώσεων και των αγροτικών συλλόγων, οι οποίοι εκπρόσωποι μάλιστα αποτελούν την πλειοψηφία. Οι ομάδες, στην πρώτη φάση λειτουργίας του θεσμού, έχουν γνωμοδοτικό χαρακτήρα, αλλά η λήψη των αποφάσεων από τη διοίκηση γίνεται, αφού προηγηθεί συζήτηση μ' αυτές. Μακροπρόθεσμος στόχος μας είναι, μετά τη συγκέντρωση και αξιολόγηση των εμπειριών από τη λειτουργία του θεσμού, να δοθούν αποφασιστικές αρμοδιότητες στις ομάδες αυτές.

β. Με το νόμο 1235/82 για «άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής και καθιέρωση της λαϊκής επιμόρφωσης στους νομούς», θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά η συμμετοχή εκπροσώπων των συνεταιριστικών οργανώσεων στα νομαρχιακά συμβούλια. Τα συμβούλια αυτά αποτελούν πλέον ζωντανά όργανα δημοκρατικής λειτουργίας, αφού συνεδριάζουν τακτικά (μία φορά το μήνα) και έχουν αποφασιστικές αρμοδιότητες (καταρτίζουν και τροποποιούν τα νομαρχιακά προγράμματα δημοσίων επενδύσεων, εγκρίνουν αυτά του νομαρχιακού ταμείου και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου που εδρεύουν στο νομό κλπ.), σε αντίθεση με το παρελθόν, κατά το οποίο είχαν γνωμοδοτικό απλώς χαρακτήρα και στην ουσία ήταν ανύπαρκτα, αφού ουδέποτε ή σπάνια συνεδριάζαν.

γ. Θεσμοθετήθηκε η συμμετοχή εκπροσώπων των συνεταιριστικών οργανώσεων σε συμβούλια και επιτροπές του υπουργείου, οι οποίες είτε λειτουργούσαν χωρίς τη συμμετοχή αυτών ή συγκροτήθηκαν για πρώτη φορά.

δ. Βασική γενική αρχή του υπουργείου είναι, σε κάθε ομάδα εργασίας ή επιτροπή που συγκροτείται ευκαιριακά για τη μελέτη οποιουδήποτε θέματος σχετίζεται με την αγροτική πολιτική, να μετέχουν, ως ισότιμα μέλη, εκπρόσωποι των συνεταιριστικών οργανώσεων.

2. Κίνητρα για την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος

α. Με το νόμο 1262/82 «Για την παροχή κινήτρων προς ενίσχυση της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας και τροποποίηση συναφών διατάξεων», όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το νόμο 1360/83, θεσπίσθηκε για πρώτη φορά καθεστώς παροχής ειδικών, ισχυρότατων οικονομικών κινήτρων, για τις επενδύσεις συνεταιριστικών οργανώσεων, διαφοροποιημένο σε σχέση μ' αυτό των ιδιωτικών επιχειρήσεων, που λειτουργούν κάτω από άλλη νομική μορφή. Η διαφοροποίηση αυτή αποτελεί άλλη μια αναγνώριση της κοινωνικής αποστολής και του ρόλου των συνεταιρισμών.

Τα κίνητρα που δίνονται στις συνεταιριστικές οργανώσεις είναι διαζευκτικά:

— Επιχορήγηση, επιδότηση επιτόκιου και αυξημένες αποσβέσεις ή φορολογικές εκπτώσεις και αυξημένες αποσβέσεις.

Η διαφοροποίηση στη μεταχείριση των επενδύσεων των συνεταιριστικών οργανώσεων συνίσταται κυρίως στα εξής:

— Στις επενδύσεις των συνεταιριστικών οργανώσεων που γίνονται στις περιοχές Β', Γ'

και Δ' παρέχεται επιπλέον επιχορήγηση 15 ποσοστιαίων μονάδων, σε σύγκριση με όμοιες επενδύσεις άλλων φορέων.

— Επενδύσεις αγροτικών ή αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών σε μηχανικά μέσα σποράς καλλιέργειας, συγκομιδής και συσκευασίας αγροτικών προϊόντων, σε όποια περιοχή και αν πραγματοποιούνται (με την επιφύλαξη της παραγρ. 5 του άρθρου 3 του νόμου 1262), υπάγονται στους όρους επιχορήγησης και επιδότησης επιτόκιου που ισχύουν για την περιοχή Δ', ενώ για τους άλλους φορείς η ρύθμιση αυτή ισχύει για λίγες συγκεκριμένες περιπτώσεις.

— Το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής της επιχορηγούμενης επένδυσης συνεταιρισμών είναι 10 μονάδες χαμηλότερο από το ποσοστό συμμετοχής άλλων φορέων. Στην περιοχή Δ' το κατώτατο ποσοστό ίδιας συμμετοχής είναι 10%.

Για τους συνεταιρισμούς, ως ίδια συμμετοχή νοείται, όσο αφορά τους νεοϊδρυθέντους, το κεφάλαιο που έχει καταβληθεί και για τους ήδη υφιστάμενους το ποσό της αύξησης του συνεταιριστικού τους κεφαλαίου ή ο σχηματισμός ειδικού αποθεματικού ή η χρησιμοποίηση αποθεματικών εκτός του τακτικού, ενώ για τους άλλους φορείς απαιτείται ίδιο κεφάλαιο για τις ατομικές επιχειρήσεις και εταιρικό για τις λοιπές.

6. Με το νόμο 1409/83 για «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν.Δ. 131/74 κλπ.», θεσπίσθηκε καθεστώς πληρωμής των οικονομικών ενισχύσεων στους παραγωγούς γεωργικών, κτηνοτροφικών, δασικών και αλιευτικών προϊόντων, μέσω των γεωργικών συνεταιριστικών οργανώσεων.

Η σημασία και η πρακτική αξία της καινοτομίας αυτής είναι τεράστια, αφού, σε αντίθε-

ση με το παρελθόν, οι οικονομικές ενισχύσεις παρέχονται ταχύτατα και μάλιστα στον τόπο κατοικίας των παραγωγών, οι οποίοι έτσι αποφεύγουν τις μετακινήσεις από το χώρο της εργασίας τους.

Παράλληλα, παρέχεται στις συνεταιριστικές οργανώσεις, που ασχολούνται με τη συγκέντρωση, τον έλεγχο κλπ. των δικαιολογητικών και την πληρωμή των οικονομικών ενισχύσεων ή επιχορηγήσεων, η δυνατότητα να παρακρατούν από τους δικαιούχους παραγωγούς, κατά την πληρωμή, ποσοστό μέχρι 2% για την αντιμετώπιση των εξόδων τους. Αν ληφθεί υπόψη το συνολικό κόστος των οικονομικών ενισχύσεων στη γεωργία, τα έσοδα των συνεταιριστικών οργανώσεων από την άσκηση της κρατικής αυτής αρμοδιότητας είναι σημαντικά και τους παρέχουν τη δυνατότητα διεύρυνσης των δραστηριοτήτων τους.

3. Μέτρα για τη διεύρυνση των δραστηριοτήτων των συνεταιριστικών οργανώσεων.

α. Στους αγρότες που παραδίνουν αγροτικά προϊόντα στους συνεταιρισμούς δίνονται, κατά προϊόν, ειδικές ενισχύσεις.

β. Στις συνεταιριστικές οργανώσεις που αναλαμβάνουν τη διακίνηση, διάθεση και εμπορία αγροτικών προϊόντων δίνεται, για ορισμένα προϊόντα, ειδική οικονομική ενίσχυση, σε ποσοστό της αξίας όσων απ' αυτά διακινούν ή διαθέτουν οι ίδιες.

Η ενίσχυση αυτή παρέχεται, εφόσον η συνεταιριστική οργάνωση συγκεντρώνει ορισμένες προϋποθέσεις, μια από τις οποίες είναι ν' απασχολεί και γεωτεχνικό επιστήμονα· έτσι, διευκολύνεται η δημιουργία θέσεων εργασίας και η καταπολέμηση της ανεργίας.

Χρηματοδότηση — Πιστωτικά κίνητρα με σκοπό οι συνεταιριστικές οργανώσεις να στραφούν και ν' αναπτύξουν πρωτοβουλία στο τομέα εμπορία και μεταποίηση, έχουν καθοριστεί οικονομικοί όροι ευνοϊκότεροι απ' ό,τι για τους ιδιώτες φορείς.

Το ύψος των δανείων αυτό καλύπτει συνήθως το συνολικό κόστος των επενδύσεων και το σύνολο των αναγκών των συνεταιρισμών σε κεφάλαια κίνησης, ενώ οι ιδιώτες φορείς καλύπτουν με δικά τους διαθέσιμα το 20% περίπου των αναγκών τους σε κεφάλαια κίνησης και επενδυτικά.

Επιτόκια δανειοδότησης· το επιτόκιο χο-

ρήγησης δραχυπρόθεσμων δανείων σε ιδιωτικές βιομηχανίες ήταν ανώτερο από 'κείνο που αφορά συνεταιρισμούς και ενώσεις κατά 2,25% πριν το 1981 και έφτασε το 5,25% - 5,50%, μετά το 1981.

Στελέχωση συνεταιριστικών οργανώσεων· σύμφωνα με τελευταία απόφαση, προσλαμβάνονται 470 γεωτεχνικοί, οι οποίοι στη συνέχεια θα αποσπασθούν στις συνεταιριστικές οργανώσεις για την καλλίτερη λειτουργία τους.

Αποφασίστηκε ακόμη η εκπαίδευση 300 πτυχιούχων οικονομικών σχολών για 2 χρόνια, οι οποίοι στη συνέχεια θ' απασχοληθούν

πίνακας 1

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

1980	3.228 εκατομμύρια δραχμές, σε ιδιώτες 300 εκατομμύρια δραχμές.
1983	7.835 εκατομμύρια δραχμές, αύξηση 98%.
1984	11.416 εκατομμύρια δραχμές, σε ιδιώτες 800 εκατομμύρια, αύξηση 46%.

ΕΡΓΑ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ 355/77

ΦΟΡΕΙΣ	ΕΡΓΑ	ΠΟΣΟΝ (σε δις δραχμές)	%
Αμιγείς συν/κές οργανώσεις	91	19,40	91,9
Συν/κές Οργανώσεις + ΑΤΕ	7	1,21	5,8
Ιδιώτες	7	0,49	2,3
Σύνολο	105	21,10	100

για 3 τουλάχιστον χρόνια σε συνεταιρισμούς.

Έχουν λυθεί όλα τα προβλήματα μεταξύ συνεταιρισμών και διοίκησης; Όχι βέβαια. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

Σήμερα υπάρχουν αρκετές κοινές επιχειρήσεις μεταξύ ΑΤΕ και συνεταιριστικών οργανώσεων· η συμμετοχή της πρώτης διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση. Σημειωτέον ότι πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν ζητήσει να τους μεταδίδαστεί το μερίδιο της ΑΤΕ· η κυβέρνηση έχει αποφασίσει να προχωρήσει στη μεταδίδωση αυτή υπό τους όρους που ορίζει η ισχύουσα νομοθεσία, δηλαδή· μεταδίδωση του μεριδίου στην ονομαστική αξία του, προσαυξημένη κατά τους τόκους μιας πενταετίας, που υπολογίζονται με επιτόκιο όχι ανώτερο του 10%.

Η μεταδίδωση αυτή θ' αποφέρει στις συνεταιριστικές οργανώσεις, σύμφωνα με υπολογισμούς της ΑΤΕ, μια καθαρή αξία 200 εκατομμυρίων δραχμών. Όμως, η κυβέρνηση, στα πλαίσια της πολιτικής της για αποκέντρωση και αυτοδιαχείριση, θέτει και μια άλλη προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της μεταδίδωσης των μεριδίων της ΑΤΕ· θα πρέπει να μεταδίδαστούν όλες ανεξαιρέτως οι επιχειρήσεις, και οι κερδοφόρες και εκείνες που παρουσιάζουν ζημιές, με το σκεπτικό ότι δεν υπάρχει λόγος το κράτος να συνεχίσει να επεμβαίνει σε μια δραστηριότητα που ανήκει την αρμοδιότητα των συνεταιρισμών. Αν η δραστηριότητα αυτή παρουσιάζει προβλήματα, θα πρέπει να εξετάζονται από κοινού κράτος και συνεταιρισμοί, πως θα ξεπεράσουν τις δυσκολίες· όμως, τα προβλήματα δεν μπορούν ν' αποτελούν για τους συνεταιρισμούς λόγο άρνησης της ανάληψής τους. Η κυβέρνηση, μέσα στο Γενάρη και σε συνεννόηση με τις συνεταιριστικές ορ-

γανώσεις, θα εξετάσει τον τρόπο πραγματοποίησης της μεταδίδωσης.

Εδώ όμως θα πρέπει ν' αντιμετωπιστεί ένα πρόβλημα· το θέμα της ρύθμισης των χρεών των συνεταιριστικών οργανώσεων· πολλές απ' αυτές έχουν ζητήσει να γίνει μια τέτοια ρύθμιση. Όμως, μια ρύθμιση χρεών παρουσιάζει πάντοτε προβλήματα· προϋποθέτει άνιση μεταχείριση, σε βάρος εκείνων που στάθηκαν τακτικοί στις υποχρεώσεις τους. Αποτελεί επίσης «άφεση αμαρτιών» σε κείνους που αδιαφόρησαν για μια ορθολογική διαχείριση και σπατάλησαν τους πόρους. Είναι αντικίνητρο, όταν επιδιώκεται να προωθηθεί η ανταγωνιστικότητα των συνεταιριστικών οργανώσεων. Όμως, η κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι, αν θέλουμε οι τελευταίες να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους, θα πρέπει να βοηθηθούν στο να τακτοποιήσουν τις υποχρεώσεις του παρελθόντος, ώστε αυτές να μην αποτελούν ένα μόνιμο εμπόδιο ανασχετικό της προσπάθειάς τους.

Η κυβέρνηση μελετά το αν και πώς θα πρέπει να γίνει ρύθμιση. Μελετά το αν, γιατί το κόστος μιας ρύθμισης είναι ψηλό, και πρέπει να εξεδρευθούν τα απαραίτητα χρηματικά μέσα για να πραγματοποιηθεί. Μελετά το πώς, γιατί πρέπει να υπάρξουν διαφοροποιήσεις, ανάλογα με το ύψος των χρεών και τις προοπτικές της επιχείρησης, να τεθούν τέτοιοι όροι, ώστε ν' αποκλειστεί η πιθανότητα να θεωρηθεί η νέα ρύθμιση σαν λίγο ως πολύ αυτονόητη παροχή, η οποία δε δημιουργεί υποχρεώσεις.

Πιστεύω ότι μερικές συνεταιριστικές οργανώσεις εκμεταλλεύτηκαν σωστά τα κίνητρα που τους παρασχέθηκαν και ανέπτυξαν σημαντικά τις δραστηριότητές τους· παράδειγμα αποτελούν οι εξής τριτοβάθμιες οργανώσεις:

πίνακας 2

ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ

1981	1984
Εσωτ. αγορά 4.873 τόνοι.	13.500 τόνοι, αύξηση 177%.
Εξωτ. αγορά —.	30.000 τόνοι, —
Τζίρος 1.121 εκ. δραχμές.	Περ. 9.000, αύξηση 700%.
Νέες δραστηριότητες: Υδρογονομένα λίπη.	

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ

1981	1984
359 εκ.	Περ. 1.000 εκ., αύξηση 178%.
Νέο πρόγραμμα: Σφαγεία-Κρεαταγορές.	

ΚΕΟΣΟΕ

Πέτυχε σε 24 μήνες να αυξήσει την αξία των κρασιών που διέθεσε κατά 650% σε σύγκριση με το 1982.

Νέα προγράμματα: Οινοπνευματοποιείο αξίας 900 εκ., αποθηκευτικά κέντρα κλπ.

ΚΣΟΣ

Εξαγωγές

1982	1984
5.000 τόνοι.	8.000 τόνοι, αύξηση 60%.
Εσωτερική αγορά	
1981-82	1983-84
55 τόνοι.	500 τόνοι, αύξηση 800%.

Τα όσα ανέφερα μέχρι στιγμής αποτελούν την απόδειξη ότι σήμερα, για τους συνεταιρισμούς που θα ήθελαν ν' αξιοποιήσουν την παραγωγή των συνεταιριζών και ν' αυξήσουν το εισόδημά τους, προσφέρονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις· όμως, κοντά στα παραδείγματα των συνεταιρισμών που δραστηριοποιήθηκαν, υπάρχουν και πολλά άλλων που δεν κινητοποιήθηκαν, είτε γιατί ήθελαν εκ των προτέρων την εξασφάλιση από μέρους του δημοσίου ότι θα τους κάλυπτε την οποιαδήποτε ζημιά, είτε γιατί θεώρησαν ότι η κινητοποίηση τους δημιουργεί υποχρεώσεις για πρόσθετη εργασία, την οποία ήθελαν ν' αποφύγουν. Υπάρχουν ακόμα παραδείγματα οργανώσεων, οι οποίες είχαν ως μόνο γνώμονα για τις δραστηριότητές τους την αύξηση του βραχυχρόνιου κέρδους και όχι τη δημιουργία μακροπρόθεσμων εμπορικών συνεργασιών είτε στράφηκαν, για λόγους παροχής εντυπώσεων, σε εργασίες χωρίς να κάνουν από πριν τους σωστούς οικονομικούς υπολογισμούς ή να εξασφαλίσουν το απαραίτητο υπόβαθρο είτε όπως άλλοτε, προσπάθησαν να ικανοποιήσουν μέσα από τις δραστηριότητές τους προσωπικές επιδιώξεις και συμφέροντα.

Ευκαιρίες όπως αυτές που παρέχει η σημερινή πολιτική συγκυρία δεν είναι μόνιμες. Οι ανάγκες της ανάπτυξης είναι επιτακτικές, οι απαιτήσεις των παραγωγών για αξιοποίηση της παραγωγής τους πειστικές· αν δεν ανταποκριθούν οι συνεταιριστικές οργανώσεις στις ανάγκες και τις απαιτήσεις αυτές, η εξέλιξη μπορεί να πάρει άλλους δρόμους, τους οποίους οι περισσότεροι από μας δε θα ήθελαν βέβαια, αλλά αυτοί θα φαίνονται ως η μόνη διέξοδος μπροστά στην αδυναμία των συνεταιριστικών φορέων.

Σήμερα, το κράτος, έχει αναθέσει τη δημιουργία σφαγείων και κρεαταγορών στην Κτη-

νοτροφική, τη δημιουργία περιφερειακών αγορών στη ΣΚΟΠ· αν αποτύχουν οι προσπάθειες αυτές, πιστεύετε ότι το επιχείρημά μας ότι οι συνεταιρισμοί είναι οι ενδεδειγμένοι φορείς για ν' αναλάβουν τη διακίνηση και εμπορία είτε του κρέατος είτε των οπωροκηπευτικών θα είναι τόσο πειστικό; Υπάρχουν σήμερα συνεταιριστικές εταιρίες με δεκάδες εκατομμυρίων σε χρέη. Δεν τα δημιούργησαν βέβαια οι σημερινές διοικήσεις· δεν παύει όμως η ύπαρξη αυτών των χρεών ν' αποτελεί ένα προσφιλές επιχείρημα για όσους καταδικάζουν την ενίσχυση των συνεταιρισμών και ζητούν ο αγροτικός τομέας ν' αφεθεί τελείως ελεύθερος στις δυνάμεις της αγοράς. Ίσως μερικοί από σας σκεφτούν ότι οι έλληνες ιδιώτες επιχειρηματίες δεν είναι σε θέση ν' αναλάβουν το ρόλο των συνεταιριστικών οργανώσεων, οι οποίες καθυστερούν· όμως, ανταγωνιστής και κίνδυνος θα είναι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις με πείρα, οργάνωση και τεράστιο εύρος δυνατοτήτων.

Ίσως μερικοί πιστεύουν ότι το σημερινό ευνοϊκό κλίμα αποδέχονται όλες οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας, και πως δεν πρόκειται να υπάρξει αντίρρηση ως προς την προνομακή αντιμετώπιση των συνεταιρισμών· τους καλώ να δουν τα πρακτικά της βουλής και τον κατάλογο των ερωτήσεων· η αξιωματική αντιπολίτευση μόνιμα βάλλει κατά της ενίσχυσης των συνεταιριστικών οργανώσεων, της ΚΥΔΕΠ, της εμπορίας μέσω των συνεταιρισμών, οι οποίοι, εν προκειμένω, υποδοθούνται από την ΑΓΡΕΞ. Το θέμα αυτό επεδίωξαν να φέρουν μέχρι και στην ευρωβουλή.

Πρέπει ν' αναφερθεί και το εξής· το υπόψηφισι σχέδιο νόμου για τους συνεταιρισμούς προβλέπει την παραχώρηση του δικαιώματος της εκμετάλλευσης των δημόσιων δασών στους

δασικούς συνεταιρισμούς. Η ρύθμιση αυτή, που χρειάζεται βελτίωση και συμπλήρωση, έχει συναντήσει σθεναρή αντίδραση όχι μόνον από τους δασικούς υπαλλήλους, που χάνουν εξουσία και αρμοδιότητες, αλλά και από ορισμένη πολιτική πλευρά, η οποία αρνείται να στραφεί η κρατική δραστηριότητα σε όφελος των συνεταιρισμών. Η άρνηση αυτή βασίζεται στη σκέψη ότι, αν ορισμένη δραστηριότητα ασκείται από το κράτος, τότε η δημιουργούμενη υπεραξία περιέρχεται στην ολότητα και όχι σε λίγους προνομιούχους. Η σκέψη αυτή έχει ισχύ όταν πρόκειται για σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες. Ούτως ή άλλως είναι εκτός πραγματικότητας, όταν εφαρμόζεται στην εκμετάλλευση των δασών, η οποία ελάχιστα κέρδη αφήνει και ασκείται από τους πληθυσμούς που απολαμβάνουν το χαμηλότερο εισόδημα στη χώρα. Η άρνηση του ρόλου των συνεταιρισμών, στην προκειμένη περίπτωση, αποτελεί άρνηση της ιδέας της αυτοδιαχείρισης και αποκέντρωσης· προάγει το συγκεντρωτισμό και τη δημιουργία τεχνοκρατικών «ελίτ». Οι συνεταιρισμοί πρέπει να δικαιολογήσουν και απέναντι σ' αυτή την άποψη και πρακτική τη σκοπιμότητά τους.

Έχετε ευθύνη, πολύ μεγάλη ευθύνη. Υπάρχουν πολλοί που πιστεύουν ότι η κυβερνητική εξουσία και συνακόλουθα το κράτος μπορούν να λύσουν όλα τα προβλήματα. Η αλλαγή όμως δεν προϋποθέτει μόνον πολιτική βούληση· προϋποθέτει κοινωνικές δυνάμεις που μάχονται για τους πολιτικούς στόχους, ώστε αυτοί να γίνουν πράξη, ότι εμείς όλοι, που πιστεύουμε πως η αναμόρφωση της ελληνικής υπαίθρου μπορεί να προέλθει από τους συνεταιρισμούς, θα χτίσουμε τέτοιους συνεταιρισμούς, που θα επιτρέψουν στον αγρότη να ελέγχει την παραγωγή, εμπορία και μεταποίηση καθώς και ν' αξιοποιεί ο ίδιος το προϊόν της δουλειάς

του.

Τι πρέπει να κάνουμε ώστε να βελτιώσουμε τη λειτουργία των συνεταιρισμών;

Θ' αναφέρω μερικές σκέψεις, που πιστεύω ότι θα 'πρεπε να εξετάσετε:

Πρώτος στόχος πρέπει να είναι η βελτιωμένη και αποτελεσματικότερη λειτουργία του συνεταιρισμού.

Κύρια κατεύθυνση των διοικήσεων πρέπει να είναι:

Α. Αναδιάρθρωση των οργανώσεων στα πρότυπα μιας σύγχρονης επιχείρησης, ώστε αυτές να λύσουν όσο το δυνατό γρηγορότερα τα οργανωτικά τους προβλήματα

Β. Στελέχωσή τους με επιστήμονες που να διαθέτουν πείρα και ειδικές γνώσεις

Γ. Θέσπιση τέτοιων διαδικασιών, ώστε τα διοικητικά συμβούλια να γίνουν ευέλικτα και αποτελεσματικά, για να παίρνουν αποφάσεις στο συντομότερο δυνατό χρόνο

Δ. Προσπάθεια εκσυγχρονισμού των συνεταιριστικών οργανώσεων, μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών

Ε. Αναπτυξιακός προσανατολισμός των συνεταιριστικών οργανώσεων προς παραγωγικές επενδύσεις

ΣΤ. Καθιέρωση νέων πρότυπων εσωτερικών κανονισμών, που θα ρυθμίζουν τις σχέσεις εργασίας μέσα από μια επιστημονική οργανωτική ανάλυση και θα εναρμονίζουν τις σχέσεις αυτές προς τη νέα αντίληψη για την άσκηση της αγροτικής πολιτικής, όσο και την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος

Ένας δεύτερος στόχος πρέπει να είναι η εκπαίδευση των στελεχών των συνεταιρισμών, αιρετών και μη· χωρίς κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, οι συνεταιρισμοί δε θα μπορέσουν να λύσουν αποτελεσματικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Αυτό αποτελεί κοινά παραδεκτή αναγκαιότητα, θα πρέπει όμως να

προσέξουμε να μην καλλιεργήσουμε την εσωστρέφεια.

Ακούγεται η άποψη ότι η εκπαίδευση των συνεταιριστικών στελεχών αποτελεί αρμοδιότητα αποκλειστικά της ΠΑΣΕΓΕΣ και των συνεταιρισμών. Παιδεία όμως που δίνεται μέσα από κλειστά κυκλώματα δεν είναι ανοιχτή σε νέες ιδέες, δε διευκολύνει το διάλογο. Θα πρέπει ν' αποφύγουμε τη συντεχνιακή νοοτροπία.

Οι συνεταιρισμοί θα μπορέσουν ν' ανταποκριθούν στο έργο τους, μόνον αν τα στελέχη τους είναι σε θέση να έχουν τόσο πληροφόρηση, όσο και επιρροή πάνω στις ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις, αν βλέπουν το ρόλο των οργανώσεων αυτών ενταγμένο στα πλαίσια της προσπάθειας για τη διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικής οργάνωσης κι αν δεν αισθάνονται τους εαυτούς τους αποκλειστικά ως εκπρόσωπους μιας ομάδας.

Ένας τρίτος στόχος μας πρέπει να είναι το να προωθήσουμε την ιδεολογική συζήτηση στον αγροτικό χώρο, να επανεξετάσουμε συνεχώς θέσεις και στόχους, ώστε να μπορούμε να προσαρμόζουμε τη δουλειά μας στις πραγματικές ανάγκες και να δίνουμε ουσιαστικές λύσεις στα προβλήματα του κόσμου. Θ' αναφέρω μερικά θέματα που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή· η αύξηση της παραγωγικότητας στη γεωργία συναντά δυσκολίες, που προέρχονται κυρίως από το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και τις εδαφοκλιματολογικές συνθήκες, πράγμα που δε συναντιέται σε άλλους τομείς. Τούτο συνεπάγεται δυσκολίες, τόσο στη συσσώρευση κεφαλαίου στη γεωργία, όσο και στη χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα· το κεφάλαιο, είτε ιδιωτικό είναι είτε δημόσιο, επενδύεται αλλού, γιατί αυτό λύνει πιεστικά

προβλήματα ανεργίας ή και ανταγωνιστικότητας, συναλλάγματος ή και κέρδους.

Θα πρέπει να μελετήσουμε τους περιορισμούς που συναντά η αύξηση της παραγωγικότητας στη γεωργία και κατόπιν τους τρόπους με τους οποίους θα τους αντιμετωπίσουμε πιο αποτελεσματικά, έτσι ώστε ο γεωργικός τομέας να μην είναι υποδεέστερος απέναντι στη βιομηχανία και τις άλλες υπηρεσίες.

Σε εθνικό επίπεδο, η αύξηση της παραγωγικότητας οδηγεί σε πλεονασματικές παραγωγές, με αποτέλεσμα τη διεθνοποίηση της αγοράς των αγροτικών προϊόντων.

Η διεθνής διασύνδεση της γεωργίας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό της σχετικής μ' αυτήν πολιτικής:

— Τιμές εσωτερικής αγοράς σε σχέση με τη διεθνή, ώστε να εξασφαλίζεται η διάθεση. Κόστος παραγωγής.

— Ανάγκη να στρέψουμε την προσοχή μας προς την εμπορία των προϊόντων, να δημιουργήσουμε μηχανισμούς για τη διάθεση των προϊόντων — πληροφόρηση για τιμές, ποιότητες — και την ανεύρεση νέων αγορών.

— Να μη λησμονούμε ότι και στη γεωργία ισχύει η αρχή του συγκριτικού πλεονάσματος, που προσδιορίζεται από εδαφοκλιματικούς παράγοντες (πορτοκάλια - Ελλάδα· πατάτες, τεύτλα από πιο ψυχρά κλίματα). Γι' αυτό η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών σε εθνικό επίπεδο είναι αναγκαία και αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό πρόβλημα, το οποίο θα πρέπει ν' αντιμετωπίσει μια πολιτική ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια. Στο ερώτημα· τι να κάνουμε τα εσπεριδοειδή, τ' αμπέλια, τα καπνά; να τα ξεριζώσουμε; θα πρέπει και οι ίδιοι οι συνεταιρισμοί να βρουν απάντηση.

Όσο αφορά την πολιτική τιμών και επιδο-

τήσεων, επικρατεί η αντίληψη ότι το κράτος πρέπει να επεμβαίνει σε κάθε περίπτωση για να ενισχύει τους παραγωγούς, όταν η εισοδηματική τους εξέλιξη δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους. Σχετικά λοιπόν μ' αυτά, θα πρέπει ν' αναφερθούν τα εξής:

Η επιδότηση και στήριξη της γεωργίας έχει κυρίως ένα σκοπό· την καθοδήγηση και κατεύθυνση της παραγωγής προς τις καλλιέργειες εκείνες που αποφέρουν ικανοποιητικό εισόδημα στον παραγωγό, ανταποκρίνονται στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και έχουν ζήτηση στην αγορά.

Η στήριξη του εισοδήματος του παραγωγού είναι επίσης ένας σημαντικός στόχος, που θα πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με τον πρώτο. Πρέπει τέλος να εξετάσουμε το ρόλο και τη λειτουργία του συνεταιρισμού· ο συνεταιρισμός δεν είναι μόνον οργάνωση αλληλεγγύης· δεν αποτελεί απλά και μόνον έναν τρόπο οργάνωσης της συλλογικής προσπάθειας των παραγωγών χωρίς να λαμβάνει υπόψη οικονομικά κριτήρια.

Ο συνεταιρισμός είναι και επιχείρηση, οπότε πρέπει να είναι ανταγωνιστικός, δηλαδή να μπορεί να αναπαράγεται. Η κάλυψη από το κράτος των ζημιών της συνεταιριστικής δράσης δεν είναι αυτονόητη· είναι ανάγκη να είμαστε αντίθετοι προς την κοινωνικοποίηση των ζημιών, αν θέλουμε η συνεταιριστική πολιτική να συναντά πλατειά αποδοχή. Το κράτος πρέπει να δημιουργεί το πλαίσιο, τις προϋποθέσεις — οικονομικές, νομικές και κοινωνικές — για την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος. Οι παραγωγοί, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να δώσουν περιεχόμενο στο πλαίσιο αυτό, να εκμεταλλευτούν και ν' αξιοποιήσουν τις προϋποθέσεις. Η κρατική επέμβαση σκοπό έχει να δώσει στο συνεταιρισμό τη

στήριξη, ώστε να ξεκινήσει με θετικές προοπτικές τη δραστηριότητά του· από κει και πέρα, ο συνεταιρισμός θα πρέπει να εξασφαλίσει την επιτυχημένη του δραστηριότητα. Όσοι αδιαφορούν γι' αυτό, δουλεύουν αντίθετα με τα συμφέροντα του συνεταιριστικού κινήματος.

Είναι επίσης αναγκαίο να επισημάνω πως επικρατεί ακόμη η αντίληψη ότι κρατική υποχρέωση και κυβερνητική πολιτική για ενίσχυση των συνεταιρισμών σημαίνει πως η κυβέρνηση θα πρέπει για οποιονδήποτε σκοπό να παρέχει χρήματα· η εντύπωση αυτή οδηγεί πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις στο ν' αποδέχονται άκριτα το οποιοδήποτε αίτημα για ενισχύσεις ή επιβολή επιβαρύνσεων σε τρίτους. Χρειάζεται όμως προσοχή, όχι μόνο γιατί εν γένει η οικονομική κατάσταση απατεί περίσκεψη, αλλά κυρίως γιατί οι ενισχύσεις πρέπει να εντάσσονται σε μια πολιτική, μια αναπτυξιακή πολιτική· ενισχύουμε για συγκεκριμένο σκοπό και όχι γιατί πρέπει να δαπανούμε. Και οι συνεταιριστικές οργανώσεις, εσείς, επιβάλλεται να ξεκαθαρίσετε τους σκοπούς που πρέπει να επιδιωχθούν με την κρατική συμπαράσταση, να ξεκαθαρίσετε ποια θέλετε να είναι η ακολουθητέα πολιτική, αλλιώς τα πισωγυρίσματα και οι αντιφάσεις είναι αναπόφευκτα.

Όπως ξέρετε, στη βουλή εκκρεμεί η ψήφιση του νομοσχεδίου για τους συνεταιρισμούς.

Σας υπενθυμίζω μερικές από τις κύριες αρχές του:

Πρώτα απ' όλα, η συλλογική προσπάθεια του συνεταιρισμού δεν μπορεί να είναι κάτι το δευτερεύον· πρέπει να είναι το επίκεντρο, το κέντρο βάρους της προσπάθειας του αγρότη. Ο αγρότης δεν μπορεί να ανταγωνίζεται το συνεταιρισμό, δεν μπορεί ν' αδιαφορεί για την

εξέλιξή του· πρέπει να συμβάλλει αποφασιστικά με τα χρήματά του, τα προϊόντα του, την εργασία του, στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού. Αυτή είναι η έννοια των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που περιέχονται στο νέο νόμο.

Δεύτερη αρχή αποτελεί το ότι η κοινή επιχείρηση του συνεταιρισμού είναι μοχλός για τη βελτίωση της εισοδηματικής και κοινωνικής θέσης του αγρότη· γι' αυτό και είναι υποχρεωμένος να στηρίξει την κοινή αυτή επιχείρηση. Έτσι, ο παραγωγός πρέπει να παραδίνει την παραγωγή του στο συνεταιρισμό, ώστε να στηρίξει τις δραστηριότητές του· αν, για παράδειγμα, οι παραγωγοί δεν εξασφαλίσουν στο συνεταιρισμό τις απαραίτητες ποσότητες για τις μεταποιητικές δραστηριότητές του, τότε θα κλείσουν τα συνεταιριστικά εργοστάσια, με αποτέλεσμα και την κατακόρυφη πτώση των τιμών του παραγωγού και τη μείωση της διαπραγματευτικής θέσης του απέναντι στον ιδιώτη.

Ο συνεταιρισμός, και αυτό αποτελεί μια τρίτη αρχή, πρέπει να έχει κεφάλαια. Για να διαθέτει κεφάλαια, πρέπει να υπάρχει εισφορά των εταίρων. Ο συνεταιρισμός δεν μπορεί να δουλέψει χωρίς χρήματα. Οι 25.000 δραχμές, που όπως ορίζει ο νόμος πρέπει να καταβληθούν σε 5 χρόνια (δηλαδή 400 περίπου δραχμές τον μήνα) σαν πρώτη εισφορά των παραγωγών, αποτελούν ένα ελάχιστο μέτρο, το οποίο αποσκοπεί στη δημιουργία κεφαλαίου, που θα στηρίξει τις πρώτες προσπάθειες ανάπτυξης των συνεταιρισμών.

Ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει μέγεθος τέτοιο, ώστε να μεγιστοποιήσει τη διαπραγματευτική του ικανότητα. Μέγεθος σημαίνει μεγάλος αριθμός μελών. Ένας συνεταιρισμός δεν μπορεί να επιζήσει με 5, 10, 15, 20 μέλη.

Στις χώρες του εξωτερικού, στις οποίες είναι αναπτυγμένο το συνεταιριστικό κίνημα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει τάση ν' αυξάνονται συνεχώς τα μεγέθη των συνεταιριστικών μονάδων, γιατί πραγματοποιούνται οικονομίες μεγέθους. Μεγάλος συνεταιρισμός σημαίνει ανταγωνιστικός και βιώσιμος συνεταιρισμός.

Αυτό αποδείχνει ότι πρέπει να υπάρχει ένας και μόνον γεωργικός συνεταιρισμός σε κάθε περιφέρεια, σε κάθε δήμο και κοινότητα. Η σωστή οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας προϋποθέτει ένα ελάχιστο μέγεθος επιχείρησης και το ελάχιστο αυτό μέγεθος δεν επιτυγχάνεται με το να ιδρύει ο ένας ή ο άλλος για λόγους προσωπικής αντιδικίας ένα δεύτερο συνεταιρισμό στο ίδιο χωριό. Για να είναι αποδοτική η προσπάθεια, προϋπόθεση αποτελεί το ν' αγκαλιάζει όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο· το αντίθετο οδηγεί σε πολυδιάσπαση. Γι' αυτό πρέπει να υπάρχει ένας γενικός αγροτικός συνεταιρισμός σε κάθε κοινότητα ή δήμο, μια ένωση κατά νομό και μια κεντρική συνεταιριστική ένωση σε κάθε κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν.

Για ν' αποτελέσει ο συνεταιρισμός μια υπολογίσιμη μονάδα στην αγορά, θα πρέπει να διαχειρίζεται τόση παραγωγή, ώστε να του δίνει βάρος στη διαπραγμάτευση, για να επιβάλλει τους δικούς του όρους. Η επιχείρηση που πουλάει ένα μόνον προϊόν και σε ελάχιστες ποσότητες έχει μικρή διαπραγματευτική δύναμη. Όταν αυξάνει τις ποσότητες, αν έχει πετύχει καλή ποιότητα, τότε βρίσκεται σε πολύ καλύτερη μοίρα. Το νέο θεσμικό πλαίσιο επιδιώκει να βελτιώσει τη διαπραγματευτική θέση των συνεταιρισμών, με το να προβλέπει ότι αυτοί μπορούν με το καταστατικό τους να ορίζουν ότι τα μέλη θα παραδίνουν την παραγωγή τους σ' αυτούς, για να μπορούν έτσι να

διαπραγματευτούν τη διάθεσή της· επίσης αναφέρει ότι ο συνεταιρισμός παραλαμβάνει την παραγωγή των συνεταίρων, τη διακινεί και την εμπορεύεται σύμφωνα με τις αποφάσεις της ένωσης στην οποία ανήκει και μέσα στα γενικά πλαίσια εμπορίας του προϊόντος.

Στόχος λοιπόν αυτών των διατάξεων είναι το να δημιουργηθούν υπολογίσιμες μονάδες.

Ο συνεταιρισμός, τέλος, δεν είναι μόνον επιχείρηση· είναι μέσο για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, για την απελευθέρωση των πρωτοβουλιών στο χωριό, για την ανάπτυξη της κοινωνικής και πολιτικής δραστηριότητας. Ο συνεταιρισμός, όπως τον θεμελιώνει το νέο θεσμικό του πλαίσιο, αποτελεί μέσο για μια νέα μορφή ζωής στο χωριό. Το άτομο λοιπόν, διατηρώντας την πρωτοβουλία του και την ιδιαιτερότητά του, μαθαίνει να λειτουργεί συλλογικά και έτσι μπορεί ν' αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο ως άτομο, να εμπλουτίσει τις δυνατότητές του, να διαμορφώσει την προσωπικότητά του, ν' αξιοποιήσει ό,τι θετικό του προσφέρει η κοινή οργάνωση.

Το νομοσχέδιο αυτό έχει συναντήσει έντονη και συστηματική αντίδραση· αντίδραση, η οποία βασίζεται στον ισχυρισμό ότι προωθούμε την κολλεκτιβοποίηση. Όμως, τίποτα δεν είναι ψευδέστερα· εκείνο που επιδιώκουμε είναι να δώσουμε μια νέα δυναμική στο συνεταιριστικό κίνημα δημιουργώντας τις απαραίτητες γι' αυτό θεσμικές προϋποθέσεις. Θέλουμε ένα συνεταιρισμό ικανό να φέρει σε πέρας οποιαδήποτε εργασία και όχι ένα συνεταιρισμό — μόνιμο αποδέκτη κρατικών ενισχύσεων, για να μπορέσει να επιδιώξει, και υποκατάστατο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, εκεί όπου αυτή δεν ενδιαφέρεται. Ένας τέτοιος

συνεταιρισμός ενοχλεί δέδαια. Ενοχλεί τους ιδιώτες επιχειρηματίες. Ενοχλεί εκείνους από τη διοίκηση που βλέπουν ν' ανεξαρτητοποιείται και να γίνεται αυτοδύναμο το συνεταιριστικό κίνημα. Ενοχλεί όσους δεν έχουν ως όραμα μια κοινωνία δημοκρατική, όπου θα κρατούν οι αρχές της αυτοδιαχείρισης, της αποκέντρωσης, της ανάπτυξης της ατομικής πρωτοβουλίας. Η διαδικασία της ψήφισης θα προχωρήσει μετά τις γιορτές και το νομοσχέδιο θα ψηφιστεί.

Ανάμεσα σε σας υπάρχουν και πολλοί που υποστηρίζουν την αξιωματική αντιπολίτευση στην προσπάθειά της. Τους καλώ ν' αναλογιστούν αν στις χώρες της Κοινότητας, που αποτελούν γι' αυτούς πρότυπο, το συνεταιριστικό κίνημα δεν είναι η κρατούσα δύναμη στον αγροτικό τομέα. Πώς επιτεύχθηκε η κυρίαρχη αυτή θέση; Μήπως χωρίς να υπάρχει υποχρέωση παράδοσης της παραγωγής; Μήπως χωρίς δεσμευτικούς κανόνες για τους συνεταίρους; Μήπως χωρίς συγκέντρωση των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων; Ας μη θυσιάζουμε σε κομματικές σκοπιμότητες αναγκαίες εξελίξεις.

Η αναμόρφωση του συνεταιριστικού κινήματος αποτελεί πολιτική, οικονομική και κοινωνική αναγκαιότητα. Μόνον έτσι θα εξασφαλίσουμε την ανάπτυξη της γεωργίας μας, θα την καταστήσουμε στήριγμα για την ανάπτυξη του τόπου και θα δώσουμε μια νέα προοπτική στο αγροτικό επάγγελμα και στη ζωή στο χωριό. Η ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ. και οι συνεταιριστικές οργανώσεις θα πρέπει να γίνετε πρωταγωνιστές στην προσπάθεια αυτή. Εύχομαι η γενική συνέλευσή σας ν' αποτελέσει ένα ακόμη θετικό βήμα στην πορεία για την ανάπτυξη και την ενδυνάμωση του συνεταιριστικού κινήματος.

Ο συνεταιρισμός δεν είναι μόνο επιχείρηση· είναι μέσο για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, για την απελευθέρωση των πρωτοδουλιών στο χωριό, για την ανάπτυξη της κοινωνικής και πολιτικής δραστηριότητας. Ο συνεταιρισμός αποτελεί μέσο για μια νέα μορφή ζωής στο χωριό. Το άτομο διατηρεί την πρωτοβουλία του και την ιδιαιτερότητά του, μαθαίνει να λειτουργεί συλλογικά και έτσι μπορεί ν' αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο ως άτομο, να εμπλουτίσει τις δυνατότητές του, να διαμορφώσει την προσωπικότητά του, ν' αξιοποιήσει ότι θετικό του προσφέρει η κοινή οργάνωση.

Το νομοσχέδιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς προωθεί την συνεταιριστική οικογενειακή εκμετάλλευση με κύρια χαρακτηριστικά:

- **Η γη παραμένει στην απόλυτη ιδιοκτησία του αγρότη.**
- **Τα μηχανήματα και τα λοιπά μέσα παραγωγής παραμένουν στην ιδιοκτησία του αγρότη.**
- **Η συγκρότηση του συνεταιρισμού και η ένταξη του αγρότη σ' αυτό είναι εθελοντική.**
- **Η δημιουργία και λειτουργία ομάδας κοινής εκμετάλλευσης (Ο.Κ.Ε.) μέσα στα πλαίσια του συνεταιρισμού, είναι αποκλειστικό θέμα των μελών της.**
- **Κατοχυρώνεται ο έλεγχος και η αυτοδιαχείριση.**
- **Ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού γίνεται από τους ίδιους τους συνεταιίρους.**
- **Η παραγωγή του συνεταιρισμού πωλείται ελεύθερα, όπου επιθυμούν οι συνεταιίροι και σε όποιες τιμές θέλουν, ανάλογα με τους μηχανισμούς και τις ανάγκες της αγοράς.**